

vrijdag, 19 May 2017 09:33

DIEDERIK STAPEL: 'MIJN HOOGMOED WAS ONTSPOORD VERLANGEN'

Tekst: Willem

van der Meiden Beeld: Jedot Noordegraaf

Hoogmoed, hebzucht, wellust, afgunst, gulzigheid, drift en traagheid: vanouds staan deze karaktereigenschappen en bijbehorende gedrag binnen de christelijke traditie bekend als de zeven menselijke hoofdzonden. Willem van der Meiden gaat in gesprek met evenzovele ervaringsdeskundigen. Aflevering 7: Diederik Stapel over hoogmoed: “De vrijheid die ik heb mogen beleven, heb ik verknald.”

Hoogleraar Diederik Stapel kwam na een prachtige carrière als sociaal psycholoog in 2011 in opspraak. Hij werd ervan beschuldigd op grote schaal wetenschappelijke onderzoeksdata te hebben vervalst om zijn onderzoeksresultaten ‘mooier’ te maken. Hij bekende en er was een rel geboren. Hij werd door de universiteit ontslagen en zijn doctorstitel werd hem ontnomen. Stapel viel keihard van zijn voetstuk. Naar eigen zeggen heeft in de bijna zes jaar nadien met vallen en opstaan leren leven te midden van de brokstukken.

In 2011 kwam fraude aan het licht in uw wetenschappelijke onderzoek. Lang geleden?

“Niet erg lang. Ik heb er nog elke dag last van. Niet dat ik elke dag bedroefd opsta, maar die last is wel mijn leven. Ik ben gestigmatiseerd. Een half jaar geleden werd me een baan aangeboden bij een hogeschool als beleidsmedewerker. Dat werd meteen een publieke rel en de hogeschool trok zich onder druk terug. Ik had laatst mijn moeder over en die voorzag dat mensen me zullen vergeven en vergeten. Ik weet dat zo net nog niet. Ik denk dat het mijn opdracht is om er andere dingen naast te zetten. Dat ik in de wetenschap niet meer aan de slag kan en wil, is vanzelfsprekend. Maar dat ook elders de deur voor mij dicht is en ik niet meer ergens echt aan de slag kan, dat vind ik verontrustend en bijna zes jaar na dato is het een beetje buitenproportioneel.”

Wat doet u op dit moment?

“Privé gaat het goed, ik zit veel thuis, lees veel. Ik ben er vaak voor onze dochters. Die vinden dat leuk, maar ze waren vroeger natuurlijk ook trots op hun vader met zijn status. Nu is het een onzeker bestaan. Ik denk veel na over wat er is gebeurd en probeer me ermee te verhouden. Ik heb destijds bekend. Mijn vrouw, die niets van de fraude wist, zei me: ‘Als je met me verder wilt, moet je wel bekennen. Alles.’ Ontkennen was voor mij dus geen optie meer. Als ik terugkijk, vind ik het vooral pijnlijk dat ik mensen, andere onderzoekers, in mijn val heb meegesleept, omdat ze met mijn verzinsels aan het werk moesten. Met een aantal van hen heb ik nog contact, sommigen willen me niet meer zien, maar de meesten hebben me expliciet vergeven. Die gaan verder, hebben hun leven weer opgepakt en nieuwe doelen gesteld. Ik vind dat mijn collega’s of studenten niets te verwijten valt. Zij zijn niet schuldig, zij verdienen geen stigma, want ze hebben niets misdaan. Ze werkten in goed vertrouwen. Ik ben verantwoordelijk voor mijn misstappen, niemand anders.”

Hoe begon de hoogmoed en waar begon de val?

“Hoogmoed is al een zonde bij de oude Grieken. *Hybris*: de overmoed van de mens die hem ertoe drijft om met de goden te concurreren, die brengt hem ten val. Mij doet het verhaal van Icarus veel. Hij is met zijn vader Daedalus naar Kreta verbannen en wil terug naar Athene. Zijn vader bouwt vleugels waarmee hij terug kan vliegen. Die vader staat wat mij betreft model voor mijn omgeving, mijn opvoeding die mijn ambitie heeft aangewakkerd, maar ook steeds aangaf wat de bandbreedte was. Want Daedalus vertelt zijn zoon dat hij niet te hoog moet vliegen, anders smelt de was door de hitte van de zon, maar ook niet te laag, anders raakt hij de zee en worden de vleugels nat. Daedalus geeft Icarus de grenzen aan waarbinnen hij moet blijven met zijn ambitie. Icarus geniet van zijn vlucht en denkt: als ik dit kan, kan ik ook naar de zon. Hij verbreekt de balans en dat leidt tot zijn val. Ik ervaar mijn hoogmoed als ontspoord verlangen. Dat verlangen is de behoefte aan applaus, status, maar ook: erbij willen horen, mee willen doen, plus het verlangen naar schoonheid, naar orde en structuur, naar eenheid, naar verlossing, naar licht. Weg van de wereldse chaos. In die zin is mijn hoogmoed een religieuze ontsporing. Ik viel omdat ik op aarde verlangde naar hemelse eenvoud en precisie. Dat is waanzin.”

Speelde uw opvoeding een rol in uw verongelukte verlangen?

“Het was thuis belangrijk dat je iets ging presteren, maar ik heb dat zelf doorgerationaliseerd. Wilde hard werken, me nuttig maken. Ik kom uit een liberaal milieu, met een protestantse arbeidsethiek. Ik was goed in leren en in sport, mijn ouders waardeerden dat. Toen ik viel, lieten mijn ouders me niet vallen, maar ze hadden er wel moeite mee. Van falende mensen houden is lastig. Maar in de loop der jaren zijn mijn ouders en ik wel vergevingsgezinder geworden, zachter ook.”

*Ref.: DIEDERIK STAPEL MIJN HOOGMOED WAS ONTSPOORD VERLANGEN.docx.
4/06/2018 18:20*